

BOLA RIVOJLANISHIGA KOMPYUTER O'YINLARINING SALBIY VA IJOBIY TA'SIRI.

Buxoro viloyati Shofirkon tumanidagi 18-umumiy o'rta ta'lim maktabining I- toifali informatika fani o'qituvchisi Xayrulloeva Gulhayo Shavkatovna

Annotatsiya

Bugungi kunda global internet tarmoqlar insonlarga ko'plab imkoniyatlar yaratib berishi bilan birgalikda, jamiyatda muayyan g'oyaviy-axloqiy me'yorlarga ta'sir etmoqda. Ilgari bu tarmoqlardan xavfsirash nisbatan kamroq edi, endilikda esa ikki jihatdan xavf ortgan. Birinchisi, hajm va qamrov jihatdan bo'lib, internet xizmatidan foydalanish arzonlashdi va kompyuteri mavjud bo'lgan deyarli ko'p xonadonlarda kuzatish mumkin. Kompyuter ilgarigidek tasavvurdagi biror moddiy mulk belgisi sifatida emas, balki oddiy ish quroli sifatida ko'rinmoqda.

Shuningdek, unga ega bo'lish xuddi televizor sotib olishdek bo'lib qoldi. Qolaversa, internet xizmatlaridan foydalanish nafaqat kompyuterda, balki qandaydir chegirmalar bilan mobil aloqa vositalarida ham kechmoqda. Demak, hajm va qamrov juda tezlikda o'smoqda. Biroq bir qo'l bilan bolaning qo'lidagi planshetni tortib olib, ikkinchi qo'l bilan unga kitobni tutqazish aslo yaramaydi. Eng yomoni — ularni kompyuterdan butkul mahrum qilish. Har qanday xavf-hatarning oldini olish maqsadida, ularga ko'z-quloq bo'lish va Internet haqiqiy hayotdan uzoq ekanligi, undagi ko'plab manbalar haqiqatga to'g'ri kelmasligini tushuntirish biz kattalarning kechiktirib bo'lmaydigan vazifamiz hisoblanadi. Xalqimizga xos, asrlar osha shakllangan ta'lim-tarbiya usullari qatorida farzandlarning kundalik hayoti, ularning nimalar bilan shug'ullanayotganliklaridan o'z vaqtida voqif bo'lib borish talabi ham mavjud. Mana shu ota-bobolarimizdan qolgan tarbiyaviy usullarni har qanday davrda ham unutmashlik hamda o'z o'rnida to'g'ri qo'llashimiz zarur.

Kalit so'zlar: Internet, global, kompyuter, dasturlash, server, tarmoq

Kompyuter o'yinlaridan foydalanishning bola rivojlanishiga salbiy va ijobiy ta'siri.

Kompyuter va axborot kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) taraqqiyoti davrida tug'ilib, ulg'ayayotgan bolalar AKT sohasida dolzarb bilim va malakalarni jajji kichkintoy davrilaridanoq o'zlashtirib bormoqdalar. Ayrim sohalarda hatto kattalarga qaraganda, ko'proq bilimga ega ekanliklari hech kimni taajjubga ham solmay qo'ydi. Yozgi ta'til vaqtida bolalar biror yumush bilan band qilinmasa, ularni nazorat qilish oson kechmaydi. Bugungi yosh avlod axborot texnologiyalari qurshovida ulg'aymoqda. Istaymizmi-yo'qmi ular kompyuter o'yinlari qarshisida ko'p vaqtini

o'tkazishadi. Bu holatdan qanday qilib samara chiqarish mumkin? Biz sizga bolalarni dasturlashga o'rgatuvchi eng yaxshi o'yinlarni tavsiya qilamiz. Farzandingizni kelajakda AKT sohasi mutaxassisi rovida ko'rmasangiz ham, ularning bu bilimlarni egallashiga mone'lik qilmang. Chunki dasturlash mantiqiy fikrlashni va o'z xatti-harakatlarini rejalashtirish qobiliyatini rivojlantiradi. Quyida tavsiya etiladigan o'yinlarda yosh u qadar chegaralanmagan va ularni ikki yoshli bolakay ham, maktab o'quvchisi ham birday o'ynashi mumkin.

1. [Kodable: hatto bolakay ham dasturlashni o'rgana oladi!](#)

Boshlang'ich dasturlash ta'limini berishga mo'ljallangan ajoyib [onlayn-servis](#). U onlayn tarzda dars beruvchi o'qituvchilarga ham, ota-onalarga ham qo'l keladi. Loyiha mualliflari o'yinni hatto ikki yoshli bolakaylar ham o'ynay olishlarini ta'kidlashadi. Shunday ekan, Kodable bilan farzandingiz dasturlashni o'qish va yozishdan oldin o'rganib oladi.

Dizayni yorqin va quvnoq. Bola quvnoq «yuzcha»lar bilan labirintlarda o'ynaydi, dasturlash ilmini esa parallel ravishda o'zlashtirib boradi. Barcha maslahatlar murakkab ko'rsatmalar tarzida emas, rasm shaklida taqdim qilinadi. Buni eng kichik ishtirokchi ham tez tushunib oladi. Mazkur dastur boshlang'ich maktabda informatika fani uchun ideal vosita bo'ladi. O'yindagi topshiriqlar bajarilishini o'qituvchilar ham, ota-onalar ham kuzatib borishlari mumkin. Unda murakkablik darajasini belgilab borsa bo'ladi.

2. [Code.org](#)

[Bu servisning](#) qulayligi o'yinni boshlashdan avval tushunarli tilni tanlash mumkin. Yuqorida Kodable haqida yozayotib, o'qituvchi yoki ota-onalarga bola uchun ta'lim dasturi tuzishlariga yordam berishini aytib o'tgandik. Bu yerda ham shunaqa: bolalar uchun, o'qituvchilar uchun bo'limlar mavjud, shuningdek, shaxsiy o'yinni yaratish imkoni ham bor.

Sahifa ostida «Kod studiyasini tadqiq et» bo‘limi mavjud bo‘lib, unda mustaqil sinab ko‘rish mumkin bo‘lgan ko‘plab o‘yinlar bor. «Flappy Bird» misolidagi interaktiv ta‘lim foydali va qiziqarli: o‘z shartlarini kiritgan holda tayyor o‘yinni do‘stlarga ulashish mumkin. Bola dasturlashni o‘zlashtiradi va algoritm asoslari bazasini tushunib yetadi. Vazifalarning biri bajarilganda bolaga bonus sifatida sertifikat beriladi.

3. Vim Adventures

Labirintli «Vim Adventures» dasturi o‘yin formatida «Vim»ni o‘rganishga ko‘maklashadi. Ko‘plab personajlar u yoki bu bosqichda nima qilish kerakligi haqida ko‘rsatmalar beradi, shuningdek «Vim» bilan ishlashda boshlang‘ich foydali ko‘nikma hosil qiladi.

Bu boshqotirma bosqichdan-bosqichga murakkablashib boradi. Juda foydali o‘yin. Bitta «minusi» — uning ingliz tilida ekani: qahramonlar so‘zlarini yo bolaning o‘zi tarjima qilishiga to‘g‘ri keladi (bir jihatdan til o‘rganishga stimul) yoki farzandingizga o‘yinni tushunib o‘ynashi uchun o‘zingiz ko‘maklashishingiz zarur bo‘ladi.

4. SeeBot

C++ dasturlash tiliga yaqinlashtirilgan o‘yin. Bir necha yillar avval yaratilgan ushbu o‘yinning grafikasi biroz kambag‘al bo‘lsa-da, bu uning foydali jihatlarini yo‘qqa chiqara olmaydi.

«SeeBot» voqealari o‘zga sayyorada kechadi va uning qahramonlarini boshqarish uchun kodlashtirish zarur. Mutaxassislar ushbu o‘yinni Java, C++ va C# dasturlash tillarining boshlang‘ich bosqichi deb hisoblashadi. Agar farzandingiz ushbu dasturlash tillarini o‘zlashtirishini istasangiz — «SeeBot» eng yaxshi variant hisoblanadi. Xilma-xil ovqatlar tanimizga har xil ta‘sirini o‘tkazgani kabi, turli janrlardagi kompyuter o‘yinlari ham o‘ziga xos ta‘sir kuchiga ega.

Bolalar virtual olamning haqiqiy olam emasligini bilib borishlari shart. Ba‘zan bolalar kattalar tomonidan nazoratsiz va ularning ruxsatisiz tarmoqqa tashrif buyurish

imkoniga ega bo'lib qoladilar. Bolalar va o'smirlar Internet tarmog'ida sayr qilarkan, ularga umuman kirish mumkin bo'lmagan saytlarga duch kelishlari mumkin. Tabiiyki, bunday axborotlar qiziquvchan bola va o'smirni o'ziga ko'proq jalb etadi. Biror harakatni amalga oshirishda bolalarga qanchalik ruxsat etilmasa, ularda shunchalik yuqori darajada qiziqish uyg'onishi barchaga ma'lum. O'smirlar tarmoqdagi nosog'lom turmush tarzidan axborot beruvchi ayrim manbalarga duch kelsalar, yanada qiziqib, mazkur axborotlarga alohida e'tibor qaratishlari ehtimoldan holi emas. Shu sababdan kattalar farzand tug'ilgan kundan boshlab ulariga issiq choynak, qozonlarga yaqinlashish, pichoq, qaychi kabi o'tkir uchli narsalarga tegish mumkin emasligini onglariga singdirganlari kabi, tarmoqdagi axborotlar ham xavfli ekanligini tushuntirishlari, ularda axborotlardan to'g'ri foydalanish salohiyatlarini shakllantirishlari zarur. Albatta, Internet tarmog'i manbalari zamonamiz o'smirlari bilim doirasini, dunyoqarashini kengaytirishi bilan ayrim jihatlariga ko'ra ularning tarbiyasiga nafaqat salbiy, balki xavfli ta'sir ko'rsatishi ham mumkinligini unutmashimiz zarur.

Yaqindagina ota-onalar bolalarning kompyuter o'yinlariga berilib, ularga bog'lanib qolishlari xavfidan cho'chib, oldini olishga harakat qilgan bo'lsalar, hozirgi vaqtda bu xavfga yana ijtimoiy tarmoqlar xavfi ham qo'shildi. Bolalar va o'smirlarning hovli va ko'chalardagi muloqotlari hozirda haqiqiy hayotdan asosan, aynan, cheti-chegarasi yo'q ijtimoiy tarmoqlarga ko'chdi. Mazkur muloqotlar bolalarga shunisi bilan ham qiziqroqki, avvalo, tarmoqda o'zlariga ko'proq «do'st» orttirish imkoni mavjud. Tarmoqda muloqot qilarkan, bolalar o'zlarini omadli bola qilib ko'rsata oladilar. O'zgaralar rovida o'zlarini taqdim etib, turli yolg'on dunyolarga berilib ketadilar. Uyatchang va tortinchoq bolalar uchun ehtimol tarmoqdagi muloqotlarning foydali jihatlaridir, vaqti kelib, haqiqiy hayotda bu muloqotlar o'z samarasini berishi ham mumkin.

Internet — bu deyarli barcha qiziqishlarni qondirish makonidir. Ba'zan tarmoqda ayrim axborotlarni izlab o'tirishning ham hojati bo'lmaydi, ular har yerda o'zlari taqdim etilaverishi sababli osongina erishish mumkin. Zamonaviy pedagog va psixologlar hozirga qadar virtual muloqot bola shaxsiy shakllanishiga qanday ta'sir etishi haqida bir xulosaga kelmaganlar. Ayrimlar bu faqat salbiy xususiyatlarnigina shakllantiradi deb bilib, bolalarning insonlararo munisabatlarida o'zlarini tutish, his-tuyg'ularini namoyon etish va mimikalariga yomon ta'sir etishini ta'kidlasalar, boshqalar virtual muloqot — zamonaviy kommunikatsiyaning juda qulay va yengil usulidir deb biladilar. Bolani Internetda muloqot qilishga o'rganib borishida, ularga tarmoqda umuman, o'z shaxsiy ma'lumotlari, uy telefoni raqami, manzili, shuningdek, ota-ona va yaqinlarining shaxsiy ma'lumotlarini berish mumkin emasligini tushuntirish zarur. Virtual «do'stlari» orasida yomon niyatli kimsalarga duch kelish xavfi va ular bilan haqiqiy hayotda uchrashishlari, ishonuvchan odatlariga ko'ra

begonalar bilan dildan suhbatlashishlari xavfini alohida ta'kidlashlari lozim. Bunday muloqotlar ko'pincha kiberjinoyatchilar uchun juda qulay sharoit ekanligini har bir o'smir bilmog'i lozim. Ommaviy tarqatiladigan spam, iltimos bilan murojaat etiladigan SMS-xabarlar, allaqanday shubhali «Tanlov»lar haqidagi e'lonlarga ishonmaslik — umuman, kompyuterga zanjirsiz bog'lanib, butun hayot yo'lini qora dog' bilan bulg'ashiga olib kelishi mumkin bo'lgan xavfli axborotlarga aldanmaslikni onglariga singdirish zarur.

Bugungi kunda ayrim ommaviy ijtimoiy tarmoqlarda 13 yoshga to'lmagan bolalarni ro'yxatga olmaslik uchun cheklovlar qo'yilgan. Ayrim kompyuter operatsion tizimlarida ham «ota-ona» nazorati funksiyasi mavjud bo'lib, bolalarni tizimdan foydalanish vaqtlariga cheklov qo'yish imkoni mavjud. U kompyuterdan o'rnatilgan vaqtdan ortiqcha foydalanish imkonini bermaydi va avtomatik ravishda ishini to'xtatadi. Agar farzandingizga kompyuter sotib olib, undan bilimlari doirasini kengaytirish maqsadida foydalanishiga ruxsat bergan ekansiz, bu bilan o'zingizning ham oldingizga mas'uliyatli vazifalar paydo bo'lganini unutmasligingiz zarur.

Ayrim mamlakatlarda bolalarning o'z tarmoqlari mavjud bo'lib, ularda: ovozli o'yinlar, multfilmlar, harflari yirik shriftda va bolalarga mos tushunarli tilda bayon etilgan matnlar berilgan. Mazkur saytlar kattalar ham kirib, ularni o'rganishlari imkoni mavjud. Bunday tarmoq manbalarida bolalarga haqiqiy hayotdagi kabi virtual olamda ham tartib-intizom qoidalari mavjudligini tushuntirib borish eng birinchi navbatdagi vazifadir.

Bundan tashqari, hozirgi davrda jahonning qator davlatlarida o'z salbiy ta'sirlarini namoyon etib ulguragan Internet tarmog'idan bolalarni himoya etishga xizmat qiluvchi texnik imkoniyatlar mavjud — bu maxsus dasturlar bo'lib, ular aynan salbiy ta'sir etuvchi, axloqsizlik, yomon odatlarni targ'ib qiluvchi saytlarning ochilishiga yo'l bermaydi, ya'ni agar o'smir shunday axborotlarni hatto izlash tizimiga kiritsa, izlash natijalari samarasiz bo'ladi.

Pedagogik nuqtai nazardan, tarmoq quyidagi xavfli ta'sirlarga ega:

- zamonamizning salbiy ta'sirga ega yomon illatlari qatorida, Internet tarmog'iga bog'lanib qolish;
- o'qish va bilim olishga yengiltaklik bilan munosabatda bo'lish. Internetdan tayyor dars ishlanmalari, matematik masalalar yechimlarini osongina topish hisobiga dars topshiriqlarini mustaqil bajarmaslik;
- jismoniy rivojlanishiga salbiy ta'sir xavfi, ya'ni bolaning faol harakatda bo'lmay, uzoq vaqt monitor ro'parasida o'tirishiga to'g'ri kelishi va boshqalar.

Mazkur xavflarning oldini olish maqsadida quyidagi tavsiyalarga e'tibor qaratish zarur:

- farzandingiz tarmoqdan foydalanmoqchi bo'lganida uni nazoratdan chetda qoldirmang;
- farzandingiz ongiga yuqoriga sanab o'tilgan xavfli jihatlardan himoyalaniş odatlarini singdirib boring;
- farzandingizning tarmoqqa birinchi qadamlaridanoq, Internetda faqatgina «yaxshi» emas, balki «yomon» axborotlarni ham uchratishi mumkinligini tushuntiring;
- farzandingizga tarmoqqa kirishda ro'yxatdan o'tish qoidalarini, ya'ni shaxsiy ma'lumotlarni berish mumkin emasligini tushuntiring;
- Internetdan biror manbani saqlab olishda e'tibor qaratish zarur bo'lgan qoidalarni tushuntiring;
- farzandingizga tarmoqda ham haqiqiy hayotdagi kabi tartib-intizom qoidalarini unutmaslik zarurligini ta'kidlang;
- farzandingizning Internetdan foydalanishida «ota-ona nazorati» dasturlaridan foydalaning va cheklovlarni o'rnatib;
- har kuni farzandingiz muloqotlarini kuzatib borishni o'zingizga odat qiling;
- farzandingiz va o'zingizning kompyuter savodxonligingizni muntazam rivojlantirib boring. O'z bilimlaringiz bilan o'rtoqlashing. Internet xavfsizligi sizning bu boradagi bilim va malakangizga ham bog'liq ekanligini unutmang.

Kompyuter o'yinlarini bir ko'rishdayoq tushunib olgan va berilib o'ynayotgan bolakaylar kattalarni ham hayron qiladi, ham tashvishga soladi. Shunday bo'lsada, ko'pchilik bolalarga go'daklik chog'idayoq elektron o'yinchoq olib beradi. O'yinchoq do'konlarda turli yoshdagi bolalarga mo'ljallangan bunday o'yinchoqlar talaygina. Biroq ota-onalar ularni to'g'ri tanlashni bilishlari zarur.

Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalar uchun eng oddiy kompyuter o'yinlari orasida rivojlantiruvchi, ta'limiy, hisob va til o'rganish, rasm chizish hamda turli foydali mashqlarni amalga oshirishga yo'naltirilgan dasturlar, ko'ngilochar mashg'ulotlar o'yin shaklida taqdim etiladi. Rivojlantiruvchi kompyuter o'yinlari bolajonlarga juda yoqadi. Ular ko'pincha bolalarga yaqin bo'lgan yorqin ranglardagi multfilm qahramonlaridan foydalanilib yaratilgan bo'ladi. Maktab yoshidagilarga mo'ljallanganlari esa o'quvchilarga fanlarga oid bilim berishga mo'ljallangan bo'ladi. Eng keng ommaviylashgan kompyuter o'yinlari qatoriga: mashina, kemalar, samolyotlar va boshqa poyga o'yinlari, shuningdek, kompyuter sport o'yinlari kiradi. Shunday ta'limiy o'yinlarni Ziyonet ta'lim tarmog'idan olish mumkin.

Biroq shunisi achinarliki, bola o'yinlar bilan uzoq vaqt o'rindiqa o'tirgan holda o'zini bokschi, basketbolchi sifatida his etib, o'yinga kirishib ketadi. Ayrim kompyuter o'yinlari juda oddiy bo'lsada, mazmunan jangu-jadal mavzusida bo'lishi mumkin.

Masalan, oddiygina otishma o'yinlarini olaylik. Bunday kompyuter o'yinlarining asosiy maqsadi — barcha raqib tomondagilarni yo'q qilishdan iborat. Mazkur kompyuter o'yinlarida kichkintoy ongida tajovuzkorlik shakllanishi xavfi mavjud.

Rolli sarguzashtli bolalar kompyuter o'yinlari ham ularda katta qiziqish uyg'otadi. Mazkur o'yinlar, avvalo, bolalarni real dunyodan virtual olamga sho'ng'ib, undagi voqelikda ishtirok etishga, qandaydir vazifalarni amalga oshirishga berilib ketishlariga sabab bo'ladi. Sarguzasht o'yinlar orasida go'yo qo'rqinchli filmlarga o'xshagan syujetlilari ham talaygina. Bunday mazmunga ega o'yinlar bola tarbiyasiga ta'sir etmay qolmaydi, deb o'ylayman.

Bunday o'yinlar bolalarda nafaqat tajovuzkorlik, balki shavqatsizlikka ham chorlaydi. Ayrim ota-onalar farzandlariga kompyuter sotib olib beradilar, bola undan qanday foydalanayotganligi bilan umuman qiziqmaydilar. Biroq keyingi vaqtlarda ba'zi bolalar uchun kompyuter o'yinlarida maxsus «ota-onalar nazorati» funksiyasi ham mavjud bo'lib, o'yinlar orasida bolalarga faqat ijobiy mazmundagi syujetlarnigina ochib, o'ynash imkoniyati beriladi. Tajovuzkorlik mazmunidagi o'yinlar bolalarda qahri qattqlik, berahmlilik, behurmat va odobsizlikni shakllantiradi. Ayrim ota-onalar bolalarining kompyuterga qiziqishlariga ko'pincha xavotir bilan qarab, ayniqsa, o'yin o'ynashlarini qat'iy taqiqlaydilar. Ba'zan bunday bolalarda kompyuterga qiziqish ota-onalaridan yashirincha internet-kafelar tomonga yo'l olishlariga sabab bo'ladi. Shu sababdan internet-kafelardagi bolalar o'yinlari mazmun-mohiyatining nazorat qilinishi va bolalarga taklif etishda ularning yoshi e'tiborga oli-nishi zarur deb o'ylayman.

Ma'lumki, kompyuter o'yinlarining foydali yoki zararli jihatlari haqida ko'plab fikrlar mavjud. Shunisi qiziqki, har qanday o'yinchoq kabi bolalar kompyuter o'yinlari o'z-o'zidan alohida foydali yoki zararli xususiyatlarga ega bo'ladi. Biroq bola o'yinlardan foydali va bilimni oshiruvchi ta'limiy yoki ko'ngilochar o'yinlarni to'g'ri tanlashi uchun unda foydali axborotga yondashuv salohiyatini shakllantirish zarur. Axir hammaning ham uyida pichoq, qaychi kabi ro'zg'or buyumlari mavjud. Bola behosdan o'ziga zarar keltiruvchi harakat qilmasligi uchun go'daklik chog'idanoq mazkur predmetlardan to'g'ri foydalanishni o'rgatib boradilar. Demak, ota-onalardan farzandlarida kompyuterdan to'g'ri foydalanish malakalarini shakllantirish talab etiladi. Hamma narsaning me'yori bo'lgani kabi kompyuterdan foydalanishda ham, avvalo, to'g'ri o'tirish, undan foydalanish qoidalariga amal qilish, ayniqsa, ko'zga, asab tizimiga zarar yetkazmaslik uchun gimnastik mashqlar bilan shug'ullanish zarur. Shunda bolalar kompyuter o'yinlari: dam olish, bolalar reaksiyasi tezligini rivojlantirish hamda mantiqiy tafakkurlarining shakllanishi uchun foydali va samarali omil bo'lishi mumkin. Internet yoki lokal tarmoqdagi muloqotlari esa ularda muloqotchanlikni rivojlantirishga sabab bo'ladi. Bolalarning kompyuter o'yinlari bo'yicha musobaqalarda g'alaba qozonishlari esa ularda faxr-iftixor tuyg'usini

rivojlantiradi. Shunday ekan, kompyuter o‘yinlarining bola tarbiyasiga foydali yoki zararli ta’sir etishi ko‘proq kattalarga bog‘liq ekan.

Ma’lumki, 7–8 yoshli bolalar kompyuterga ongli munosabatda bo‘ladilar. Psixologlarning fikriga qaraganda, kompyuter bolalarda diqqatni, mantiqiy va abstrakt tafakkurlarini rivojlantiradi. Kompyuter o‘yinlari ularga mustaqil qaror qabul qilishga, bir vaziyat, harakatdan boshqasiga tezda o‘tishga yordam beradi. Bolalar ijodiy qobiliyatlariga, bolaning individual shaxsiy xususiyatlariga ham yaxshi ta’sir etadi. Ayniqsa, rivojlantiruvchi kompyuter o‘yinlari — bu mustaqil ta’limni rivojlantirish, Internetdan foydalanishni bilish esa axborotni izlash va to‘g‘ri tanlashlarida hayotiy maktab bo‘ladi.

Biroq shuni ham unutmaslik kerakki, kompyuterdan me’yoridan ortiq foydalanish bolalar so‘g‘lig‘iga zarar keltiradi. Shu sababdan ham kompyuter yoki televizor ro‘parasida qiziqib o‘tirgan farzandlarining sog‘lig‘iga ota-onalari mas’ul deb hisoblayman. 6 yoshgacha bo‘lgan bolalar iloji boricha, kompyuterdan uzoq o‘tirishlari va qisqa muddat foydalanishlari mumkin. 9–11 yoshdagilar uzog‘i bilan 20 daqiqa foydalanib, so‘ngra dam olishlari shart. Eng asosiysi ko‘zlariga alohida e’tiborli bo‘lish zarur. Shuningdek, bolaning jismoniy va psixologik holatiga salbiy ta’sir etishiga yo‘l qo‘ymaslik zarur.

Bola kompyuter o‘yiniga berilib ketmasligi va bu holatning oldini olish uchun birinchi kunlardan oq kattalar tartibga rioya etishni talab etishlari zarur. Agar kattalar gapini o‘tkaza olmasa, kompyuterga bog‘lanib qolish oilaviy muammoga aylanishi mumkin. Shunday vaziyatda bolani ko‘proq kitobga qiziqtirish zarur. Bola bilan qandaydir ijodiy ishlar, qo‘l mehnati bilan shug‘ullanish ham samara beradi. Masalan, biror foydali ish kelajakda kasbga aylanishi mumkin bo‘lgan mashg‘ulot bilan chalg‘itish lozim.

Bolaning shaxsiy kompyuteri — uning xususiy olamiga aylanishi, biroq shaxsiy shakllanishiga salbiy ta’sir etmaydigan bilimlar va malakalar makoni bo‘lishi zarur. Bolalar kelajagimiz — shu sababdan ham ularning qiziqishlari, yutuq va kamchiliklari borasida qayg‘urish biz kattalarning vazifamizdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Islom Karimov. Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch. — T.: Ma’naviyat, 2008.
2. Axborot asrida ta’lim-tarbiya / — T.: Akadernashr, 2019. — B.108
3. Informatika va axborot texnologiyalari darsligi. 5-sinf 2018 y
4. Informatika va axborot texnologiyalari darsligi. 8-sinf 2020 y

Internet sahifalari:

1. www.pedagog.uz
2. www.ziyonet.uz
3. Arxiv.uz
4. Referat.uz